

Digital Humanities

DIGITAL HUMANITIES PENTRU SURSELE FILOSOFICE MEDIEVALE

6. Reprezentarea variațiilor textuale în TEI

conf. dr. Mihai MAGA

Universitatea Babeș–Bolyai, Cluj–Napoca
Masteratul de Filosofie Antică și Medievală

semestrul II, 2023–2024
HME2415/06

<https://www.dhcluj.ro/dhm/>

- 1 Diferențe între copiile manuscrise
  - 2 Descrierea variațiilor textuale în TEI
  - 3 Metode de codare
  - 4 Statistici și numărători
- Temă pentru acasă10

- Textul unei opere diferă la nivel de copii manuscrite
  - uneori același text supraviețuiește în mai multe variante redacționale
  - transcriind texte, copiii fac modificări și greșeli
- Ediția critică trebuie să redea variațiile textului pentru că
  - textul editat este reconstituit pe baza variantelor
  - variațiile textuale sunt importante pentru tradiție

Exemplu de diferențe:

A = Alba Iulia, Biblioteca Batthyaneum, Ms. I.143, f. 30rb	P = Praha, Národní knihovna České republiky, IV.D.13, f. 23rb
de a- liis · potentiis · non est verum universaliter, quia diversæ potentiæ sunt in diversis partibus corporis. Sed quædam diversæ sunt in diversis partibus, ut visus in oculo, gus- tus in lingua;	de aliis etiam potentiis animæ non est nullum v. [lac.], quod di- versæ potentiæ sunt in diversis · corporis. Sed quædam diversæ sunt in diver- sis ·, ubi visus in oculo, gustus in lingua;

A	de	aliis	.	potentiis	.	non	est	verum	universaliter
P	de	aliis	etiam	potentiis	animae	non	est	nullum	v. + lac.

A	quia	diversae	potentiae	sunt	in	diversis	partibus	corporis
P	quod	diversae	potentiae	sunt	in	diversis	.	corporis

A	Sed	quaedam	diversae	sunt	in	diversis	partibus	ut	visus
P	Sed	quaedam	diversae	sunt	in	diversis	.	ubi	visus

A	in	oculo	gustus	in	lingua
P	in	oculo	gustus	in	lingua

- 1 de aliis etiam potentiis animae
non est verum universaliter, quia
diversae potentiae sunt in diversis
partibus corporis. Sed quaedam
5 diversae sunt in diversis partibus,
ut visus in oculo, gustus in lingua;

---

1 etiam] *om. A* || animae] *om. A* ||
2 verum universaliter] *nullum v. P; lac.*
add. P || quia] *quod P* || 4 partibus]
om. P || 5 partibus] *om. P* || 6 ut] *ubi*
P

TEI-XML

```
<p>
  de aliis
  <app>
    <lem wit="#P">etiam</lem>
    <rdg wit="#A"/>
  </app>
  potentiis
  <app>
    <lem wit="#P">animae</lem>
    <rdg wit="#A"/>
  </app>
  non est
  <app>
    <lem wit="#A">verum universaliter</lem>
    <rdg wit="#P">nullum <unclear>v.</unclear></rdg>
    <witDetail wit="#P" type="lacuna">lac. add.</witDetail>
  </app>,
  <app>
    <lem wit="#A">quia</lem>
    <rdg wit="#P">quod</rdg>
  </app>
  diversae potentiae sunt in diversis
  <app><lem wit="#A">partibus</lem><rdg wit="#P"/></app> corporis.
</p>
```

- metoda prin dublu punct de ataşare (double-end-point)

aparatul este legat de text prin ancore și prin atributele **from** și **to**

• • •

<p>... non est <anchor xml:id="i1"/>verum universaliter<anchor
xml:id="i2"/>, quia ...</p>

• • •

```
<app from="#i1" to="#i2"><lem wit="#A">verum universaliter</lem><rdg  
wit="#P">nullum v.</rdg></app>
```

textul este divizat în segmente, fiecare cu aparatul său

<p>... potentiis <app><lem wit="#P">animae</lem><rdg wit="#A"/></app>
non est ...</p>

Având aparatul critic codat semantic, este ușor să se extragă automat variațiile textuale ale fiecărui manuscris.

- variațiile pot fi prelucrate statistic pentru a aprecia global tipul și numărul lor
- lista variațiilor folosește pentru a alcătui *stemma codicum*
- textul unui anumit martor poate fi reconstituit automat

Codați în TEI diferențele dintre următoarele variante textuale:

Text acceptat <code>xml:id="A"</code>	VARIANTĂ textuală <code>xml:id="V"</code>
Omnis doctrina est de rebus vel de signis. Veteris ac novae legis continentiam diligenti indagine etiam atque etiam considerantibus nobis, praevia Dei gratia innotuit sacrae paginae tractatum circa res vel signa praecipue versari. Ut enim egregius doctor Augustinus ait in libro De doctrina Christiana, “omnis doctrina vel rerum est vel signorum”. Sed res etiam per signa discuntur.	Quamvis doctrina est de rebus vel de signis vel etc. Veteris ac novae legis continentiam diligenti indagine etiam considerantibus nobis praevia Dei gratia innotuit circa res vel signa praecipue versari etc. Ut enim auctor eximius Augustinus ait in libro suo De doctrina christiana, “omnis doctrina vel rerum” etc. Sed res etiam per signa dicetur.